Elina Grundström
Puheenjohtaja,
Julkisen sanan neuvosto

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle

Tulevaisuusvaliokunnan pyynnöstä esitän kolme tulevaisuuden haastetta, joiden ymmärtämistä pidän Suomen tulevaisuuden kannalta keskeisenä, mutta joihin ei liity riittävää julkista keskustelua

1. Luonnonvaranaivismi

Ilmastonmuutos on kiihtynyt ja luonnonvarojen käyttö kasvaa. Elämän edellytykset maapalolla heikkenevät nopeasti. Suomessa on totuttu ajattelemaan, että olemme luonnonvarojen, ruokaturvan, viljelysmaan ja veden suhteen omavaraisia. Kesän 2018 kuivuudesta aiheutunut viljakato oli hälytysmerkki, joka kertoi, että tilanne on nopeasti muuttumassa.

Luonnonvarojen hallinta tulee lähivuosikymmeninä ja jo lähivuosina olemaan suomalaisten hyvinvoinnin kannalta tärkeämpää kuin finanssipolitiikka. Pörssivarallisuutta ei voi syödä.

2000-luvulla Suomessa on ollut luonnonvarojen osalta vallalla resurssiliberalismi, jossa niin malmiesiintymät kuin metsien puuntuotanto on sidottu ulkomaalaisomisteisiin hankkeisiin, joissa on mukana kiinalaista pääomaa ja joissa jalostusaste on alhainen. Tämä on typerää arvokkaimman pääomamme tuhlaamista.

Seuraavaksi tämä voi tapahtua nopeasti ja huomaamatta suomalaisen maaomaisuuden ja erityisesti viljelysmaan suhteen – jo aivan lähivuosina ja kohtalokkain seurauksin.

2. Sukupolvien välinen solidaarisuussopimus on murtumassa

Nuorten ikäluokkien tulokehitys ja heidän asemansa työmarkkinoilla on heikentynyt huomattavasti suhteessa vanhempiin ikäluokkiin. Perheenperustamisiässä olevien nuorten tulot ovat alhaisempia kuin suurten ikäluokkien eläkkeet. Tämä näkyy jo nyt siinä, ettei lapsia hankita. Kun nuoret joutuvat kantamaan vastuun myös muun muassa ilmastonmuutoksesta, valtionvelasta, eläkkeiden maksamisesta ja vanhusten hoivaamisesta tämä synnyttää epäreiluuden kokemuksia. Perheen perustamista, opiskelemaan pääsyä ja opiskelupaikan vaihtamista on vaikeutettu. Koulutuksesta on leikattu, ammattikoulutusta on heikennetty rajusti ja nuoria ohjataan erilaisiin palkattomiin työ- ja harjoittelujaksoihin. Poliittinen valta siirtyy yhä vanhemmille ikäluokille ja näidenkin vaalien tärkeimmäksi teemaksi näyttää muodostuvan vanhustenhoito. Kaikki tämä tulee ennemmin tai myöhemmin aiheuttamaan nuorissa ikäluokissa epäreiluuden kokemuksia, kapinaa, aivovuotoa ulkomaille ja sukupolvien välisen solidaarisuussopimuksen murtumista.

3. Todellisuudet erkanevat

Jokainen aikakausi ja sukupolvi tarvitsee omat, vastuullisen journalismin periaattein toimivat mediansa. Tässä suhteessa 2000-luku on ollut kadotettu vuosisata: vaikka digitaalisuus on periaatteessa tarjonnut halvan mahdollisuuden uusien tiedotusvälineiden käynnistämiseen, sellaisia ei ole syntynyt kuin pari, kolme. Niiden sijaan nuoret perustavat erilaisia blogeja ja podcasteja, jotka ovat puhtaasti

harrastuspohjaisia tai perustuvat kaupalliseen yhteistyöhön. Tämä näkyy muun muassa siten, ettei Julkisen sanan neuvoston sääntelyn piiriin hakeudu uudentyyppisiä medioita.

Suomessa journalismin laatu, kansalaisten luottamus uutismedioihin ja valeuutisten vastustuskyky ovat tutkimusten mukaan maailman huippua. Mutta kaikki tämä koskee lähinnä vain vanhempia ikäluokkia Nuorimmat ikäluokat lipuvat salakavalasti erilaisille tubekanaville vastuullisen journalismin ulottumattomiin. Tästä seuraa kuplautumista, jossa nuoremmat ja vanhemmat ikäluokat elävät toisilleen vieraissa todellisuuksissa.

Esittämistäni tulevaisuuden haasteista tämä olisi helpoimmin ratkaistavissa esimerkiksi lisäämällä median sisältöön kohdistuvia tukia ja suuntaamalla niitä uudestaan.